

Töö- ja puhkeaeg ja ületunnid

1,0 koormusele vastav tööaeg on 40 t nädalas = keskmiselt 168 t kuus. Valved kuuluvad tööaja sisse ja valvetundide kohta kehtib täpselt sama seadus, mis osakonnas ja polikliinikus tehtava töö kohta.

Ületunde saab teha ainult kokkuleppel, tööandja ei või ületunnitööd nõuda ega ületunde pika aja peale ette graafikusse planeerida. Lubatud on põhimõtteline kokkulepe, et töötaja on valmis vajaduse korral ületunde tegema.

Summeeritud tööaja arvestuse puhul võib teha 4-kuulisel perioodil kuni 12 ületundi nädala kohta, ületunnid arvutatakse kokku perioodi lõpus. **Maksimaalselt mahub seaduse piiridesse ca 50-52 ületundi – nt 4 12-tunnist või 3 16-tunnist või 2 24-tunnist valvet kuus.**

Summeeritud arvestuse puhul peab olema kokku lepitud, millal teeb tööandja teatavaks järgmise kuu töögraafiku.

Igal nädalal peab saama vähemalt 48 t järjestikust puhkeaega, summeeritud arvestuse puhul 36 t. Nädalas ei tohi töötada kokku üle 52 tunni. Üle 24 t järjest ei ole lubatud töötada. Iga 24 t kohta peab saama vähemalt 11 t puhkeaega. Kui 24 t jooksul töötatakse rohkem kui 13 t, peab saama täiendavat puhkeaega võrdeliselt 13 t ületanud tundide arvuga.

Minimaalne puhkeaeg: 8-12 t tööd – 11 tundi puhkust, 16 t tööd – 14 t puhkust, 24 t tööd – 22 t puhkust.

Koduvalve (ehk väljakutsevalve) ei ole tööaeg, kuid kõik tunnid lähevad arvesse minimaalse puhkeaja arvestamisel. Väljakutse peale tööl oldud tunnid on töötunnid (ja reeglina ületunnid).

Näited seaduse rikkumisest:

- 1) 5 8-tunnist tööpäeva + nädalavahetusel 24-tunnine valve – ei ole tagatud järjest 36 t puhkeaega
- 2) 8 t tööpäev + 16 t valve + 8 t (või lühem) tööpäev – järjestikune tööaeg üle 24 tunni
- 3) 8 t tööpäev + 16 t koduvalve + 8 t tööpäev – ei ole tagatud minimaalne puhkeaeg pärast 24 t tööd (22 t)
- 4) nädalas 5 8-t tööpäeva + 16-tunnine valve tööpäeva õhtul-ööl + 24-tunnine valve nädalavahetusel – nädalas kokku rohkem kui 52 töötundi
- 5) nädalas 3 24-tunnist valvet – nädalas kokku rohkem kui 52 töötundi

Ületundide tasu

Ületundide hüvitamiseks peab andma samas mahus vaba aega või maksuma 1,5-kordset töötasu. Kokkulepped või juhatuse otsused, mis ei taga ületundide hüvitamist, on ebaseaduslikud.

Kui nn tükivalvetele on kehtestatud kindel hind, siis see ei ole seaduslik neile, kelle tunnitasu on tegelikult kõrgem. Töölepingujärgsest tasust rohkem võib maksta, vähem mitte.

Summeeritud arvestuse puhul selgub ületundide arv pärast arvestusperioodi lõppu. Iga kuu makstakse kõik tunnid kinni ühekordse tasuga ja pärast arvestusperioodi lõppu hüvitatakse samas mahus vaba ajaga või makstakse rahas juurde veel 50% tunnitasust.

Kui arvestusperioodi esimestel kuudel töötatakse ületundidega ja viimasel kuul paneb tööandja graafikusse alatunnid, siis peab ta ikkagi maksuma vähemalt keskmist palka selle kuu täistööaja tundide eest, sest 1,0 kohaga töötajale peab kindlustama täistööajaga töö. Sellisel juhul ei teki küll arvestusperioodi jooksul ületunde, kuid töötaja saab ka alatundide puhul oma keskmise palga.

TLS § 35. Töötasu maksmine töö mitteandmisel

Tööandja peab töövõimelisele ja töö tegemiseks valmis olevale töötajale maksuma keskmist töötasu ka juhul, kui töötaja ei tee tööd seetõttu, et tööandja ei ole andnud tööd, ei ole teinud töö tegemiseks vajalikku toimingut või on muul viisil töö vastuvõtmise viivitanud, välja arvatud juhul, kui töö andmata jätmise on põhjustanud töötaja süü.

Vaba aega peab andma võrdselt ületundide arvuga ja see aeg on tasustatud nagu tavaline puhkus. Kuna seadus ei ütle täpselt, millal ja kui palju korraga peab vaba aega andma, tuleks see tööandjaga kokku leppida enne ületöö tegemist. Et vaba aeg on ületööst välja puhkamiseks, siis peaks selle saama võimalikult järgmise arvestusperioodi alguses ja täispäevadena, mitte nii, et lubatakse iga päev paar tundi varem koju minna.

Rahas hüvitamisel on tööaja summeeritud arvestuse puhul hüvitise arvutamise aluseks arvestusperioodi keskmine tunnitasu – põhitunnitasu ja kõik saadud lisatasud liidetakse ja jagatakse töötatud tundide arvuga.

Näited seaduse rikkumisest:

- 1) Tavatööaeg ja valved ning koduvalved on eraldi graafikutes ja ületunde ei registreerita ega hüvitata.
- 2) Summeeritud arvestuse puhul pannakse viimasel kuul graafikusse varem tehtud ületundide võrra vähem töötunde ja makstakse ainult tegelikult töötatud tundide eest.
- 3) Ületunnid hüvitatakse vaba ajaga, mida ei tasustata.
- 4) Ületundide eest makstakse põhitunnitasust veidi rohkem, kuid mitte 1,5-kordselt.
- 5) Lisavalvete eest, mis on tegelikult ületunnid, makstakse lisatasuna kindel summa, mis ei ole arvatud konkreetse arsti töötasu põhjal.
- 6) Lisavalved tehakse käsunduslepingu alusel ja ületunde ei hüvitata.
- 7) Ületunde pannakse kirja ja hüvitatakse kuni teatud arvuni (mis on veel seaduslik), ülejäänu kohta peab tegema avalduse, et ei soovi ületundide eest hüvitist.
- 8) Põhitunnitasu on 9 eurot, valvete eest makstakse üleriigilist miinimumi 8 eurot tunnis. Ületunde ei hüvitata ei vaba aja ega 1,5-kordse palgaga. Seega on ületund odavam kui tavaline töötund!

Koduvalve tunni eest peab maksma vähemalt 10% töötasust, väljakutse peale haiglas töötatud tunni eest aga 1,5-kordset töötasu (kuna see on reeglina ületund). Tööletuleku ja kojumineku aega seaduse järgi tööajaks lugema ei pea, kuigi mõnes haiglas seda tehakse ja see on ka normaalne.

Näited seaduse rikkumisest:

- 1) Koduvalve tunde ei tasustata.
- 2) Väljakutse peale töötatud tunde ei arvestata töötundidena ja ületunde ei hüvitata.

Kui valvetundide hulgas on öötunnid (kl 22-06), siis peab saama nende eest lisaks 25% töötasust või vastavalt haigla kollektiivlepingule. Kui valvetunnid langevad osaliselt või täielikult riigipühale, siis peab saama nende eest lisaks 100% töötasust.

Valvetasu arvutamisel arvestatakse baastunnitasu ühekordselt, kõik lisatasud (ületund, öötund, riigipüha tund) arvutatakse eraldi ja liidetakse.

Näide: 16-tunnine valve kl 16-08, millest 8 tundi langeb riigipühale, kõik tunnid ületunnid, tunnitasu 8 eurot – $16 \times 8 +$ lisa öötundide eest $8 \times 2 +$ lisa riigipüha eest $8 \times 8 +$ lisa ületundide eest $16 \times 4 = 272$ eurot